

παραλείψεις ή συμπληρώσεις, εικασίας ή διορθώσεις διά νά έκτιμηθῆ ἡ φυσικότης τοῦ διαμορφωθέντος κειμένου τῆς έκδόσεως.

Τό γλωσσικόν ὕφος τοῦ Οὔ. Οὐάλεντος εἶναι ἀπλοῦν ἀττικόν τοῦ Β' αἰ. μ.Χ. χωρίς ἐξεζητημένας ἐκφράσεις ἢ πλοκήν ἐπιτετηδευμένην, διά τοῦτο καί διά τήν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ δέν νομίζω ὅτι αἱ δυσχέρειαι ἦσαν ὑπερμέτρως δυσβληματικά.

Οἱ προηγούμενοι ἐκδότηι καί ἰδίᾳ ὁ Kroll ἔχουν ἀρκούντως πλουσίαν τήν εἰσφοράν των εἰς τήν ὁμαλήν ἔκθεσιν τοῦ κειμένου κατὰ τὸ ὕφος τοῦ Οὐάλεντος. Τοῦ ἐκδότηου Pingree αἱ προτιμήσεις γραφῶν νομίζω ὅτι εὐσταθοῦν γενικῶς. Ἐπὶ πλείστων περιπτώσεων αἱ γραφαὶ καί μὴ διορθούμεναι δέν παρέχουν διάφορον ἔννοιαν οὐσιαστικῶς. Διά τοῦτο δέν εὐρίσκω σκόπιμον νά ἐπισημάνω διάφορόν που τρόπον ἀποκαταστάσεως τοῦ κειμένου, ἐφ' ὅσον τοῦτο γενικῶς ἔχει διαμορφωθῆ ὡς νομίζω, ἱκανοποιητικῶς. Μόνον ἐλάχιστα θά παρατηρήσω. Εἰς σελ. 138 στιχ. 4-5 «δν καὶ ὁ βασιλεὺς Πετοσίρει ἐδήλωσε μυστικῶς, προτιμητέα ἢ γραφή τῶν **VS** Πετόσιρις, ἀφοῦ πολλαχοῦ ὁ Πετόσιρις, ἐνδείκνυται ὡς θεϊότατος βασιλεὺς Εἰς τὸ βιβλ. I σελ. 1, 7 (<O> δὲ τοῦ Κρόνου, 2, 21 (<O> δὲ τοῦ Διός, 2, 31 (<O> δὲ τοῦ Ἄρεως, 4, 5 (<O> δὲ τοῦ Ἑρμοῦ, νομίζει ὅτι ὅλα τὰ (<O>) πρέπει νά ἀνικατασταθοῦν διά τοῦ (<H>), sc. ἡ φύσις τοῦ (ἀστέρος) Διός κλπ. Τὸ (<O>) δέν ἀντιστοιχεῖ πρὸς ὑπονοούμενόν τι οὐσιαστικόν. Καί μία ἀπλή ἀπροσεξία: Εἰς τήν σελ. 339 στ. 21 γράφεται Κιδυνᾶ, ἀλλὰ εἰς τὸν Index auctorum σελ. 456 Κιδηναῖς. Φυσικά αὐτὰ εἶναι ἀνεπαίσθητα παροράματα καί σημειοῦνται ἀπλῶς διά τήν τιμὴν τῆς κριτικῆς. Ὁ ἐκδότης Pingree μᾶς παρουσίασεν εἰς τήν παροῦσαν ἔκδοσιν πάντα τὰ κείμενα τὰ σχετιζόμενα πρὸς τήν παράδοσιν α, τὸ δὲ σύνολον παρουσιάζεται πλούσιον καί σχεδὸν ἄρτιον καὶ σαφές μὲ τούς πίνακας καί τὰ πλινθία του καί τὰς ἐπεξηγήσεις. Ἄν μετὰ ἐπεξεργασίαν καί τῶν Ἀραβικῶν ἀποσπασμάτων τοῦ ἀστρολόγου μας, τῶν λατινικῶν του μεταφράσεων, τῶν Βυζαντινῶν καί ἑβραϊκῶν Ἀποσπασμάτων καί τῶν μεσαιωνικῶν τοῦ Δωροθέου καί Ρητορίου προκύψῃ τι εὐρύτερον θά φανῆ εἰς τὸ μέλλον. Ὅμως ἡ δοθεῖσα εὐρυτάτη ἔκθεσις τῶν σκέψεων, ὑπολογισμῶν καί τῶν ἀφθόνων ὑποδειγμάτων εἰς τὰ ἐννέα βιβλία καί τὰ 23 παραρτήματα δίδουν πλήρη εἰκόνα τῆς «ὑπαρκτῆς καί σεβασμίου ἐπιστήμης» τῆς Ἀστρολογίας, τήν ὁποίαν ἔχομεν διά τῆς παρούσης καλῆς έκδόσεως ἐνώπιόν μας πλήρη.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

Menander Sentenzen übertragen von Siegfried Jäkel mit 22 farbigen Tuschezeichnungen von Rolf Münzer, Teubner, Leipzig 1986 σελ. 119 σχήματος 8ου μικροῦ, τιμὴ 28,-M.

Ὁ Μένανδρος, κορυφαῖος ἐκπρόσωπος τῆς Νέας κωμωδίας, διεμόρφωσε τὸ σήμερον παγκοσμίως χρησιμοποιούμενον θεατρικόν εἶδος τοῦ ἐλαφροῦ δράματος. Τοῦτο τὸ ἐπέτυχε διά τοῦ παραμερισμοῦ τοῦ χροῦ ὡς συντελεστοῦ τοῦ ἔργου. Ἡ παγκόσμιος ἐπικράτησις ἐπειεῦχθη διά τῆς ἐπιδράσεως τῆς τέχνης του ἐπὶ τῶν μιμηθέντων αὐτὴν Ρωμαίων Πλαύτου καί Τερεντίου καί δι' αὐτῶν ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων Lope de Vega, Calderon, Shakespeare, Molière καί Les-

sing. Τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν θέατρον ἐκυριαρχεῖτο ὑπὸ κινήτρων μυθολογικῶν καὶ θρησκευτικῶν, ἢ Νέα ὁμῶς κωμῳδία εἶναι ἐπηρεασμένη ὑπὸ τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ρητορικῆς. Τὰ ἔργα τῆς παλαιᾶς δραματικῆς τέχνης, τραγικά ἢ κωμικά, νοοῦνται μόνον ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰ γεγονότα τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐποχῆς τῶν· τὰ ἔργα τοῦ Μενάνδρου ἀντιθέτως ἀναφέρονται εἰς πρόσωπα καὶ πράγματα συναντώμενα εἰς πάντα χρόνον καὶ τόπον καὶ πᾶσαν κοινωνίαν.

Δυστυχῶς τὰ ὑπερεκατὸν ἔργα τοῦ Μενάνδρου ἐχάθησαν πλὴν ἐνὸς καὶ ὀλίγων ἀποσπασμάτων. Ἐκ τῶν σωζομένων εἶχε καταρτισθῆ πρὸς χρῆσιν διδασκτικὴν μία συλλογὴ μονοστίχων γνωμῶν αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶχαν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος χαρακτηρισθῆ ὡς σοφαὶ παροιμίαι, τινὰς τῶν ὁποίων χρησιμοποιοῦν καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἄς σημειωθῆ ὅτι ὁ Μενάνδρος ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἔθεωρεῖτο ὡς μέγας συγγραφεὺς καὶ διεξεδίκει τὴν δευτέραν θέσιν μετὰ τὸν Ὁμηρον ἀπὸ τὸν Εὐριπίδην. Ὑπὲρ τοῦ Μενάνδρου εἶχον ταχθῆ ὁ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντις καὶ ὁ Πλούταρχος. Εἶχε φοιτήσῃ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπὸ σχολάρχην τὸν Θεόφραστον καὶ αἱ γνῶμαί του ἔχουν φιλοσοφικὸν βάθος. Πλείστας ἀπὸ αὐτὰς χρησιμοποιοῦμεν οἱ Νεοἰῆλληνες χωρὶς ὁμῶς νὰ γνωρίζωμεν ὅτι εἶναι τοῦ Μενάνδρου. Ἴδου παραδείγματα ἀπὸ τὰς μεταφρασμένας εἰς τὴν Συλλογὴν Jäkel: Γλῶσσα λανθάνουσα τάληθῆ λέγει, τὸ δις ἐξασμαρτεῖν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ, γελᾷ ὁ μωρὸς κἂν τι μὴ γελοῖον ἢ, φοβοῦ τὸ γῆρας οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον, ἢ σιγῇ κόσμον γυναιξὶ πάσαις φέρει, πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ τρίτον κακόν, πολλοὶ τὸν πλοῦτον ἐμίσησαν..., ἔστι δίκης ὀφθαλμός..., γέρον ἐραστής ἐσχάτη κακὴ τύχη, καὶ ἀπειράριθμοι ἄλλαι.

Ὁ συγγραφεὺς καὶ μεταφραστὴς τῆς Συλλογῆς S. Jäkel εἶναι ὁ ἐκλεκτὸς φιλόλογος ὁ ἐκδώσας τὸ σύνολον τῶν μονοστίχων γνωμῶν τοῦ Μενάνδρου εἰς τὸ πρωτότυπον (Leipzig 1964). Ἀπὸ τὸ σύνολον δὲ τῶν Ἑλληνικῶν ἠνθολόγησε κατ'ἐπιλογὴν 591 γνῶμας, τῶν ὁποίων ἡ ἀντιστοιχία πρὸς τὰς παραλλήλους τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου ἀνευρίσκεται εἰς τὸν ἐν τέλει τῆς Συλλογῆς παρατιθέμενον πίνακα.

Ἐν εἶδει ἐπιλόγου ὁ συγγραφεὺς παρέχει βραχείας μὲν ἀλλὰ πλήρεις καὶ ἐγκύρους εἰδήσεις περὶ τοῦ βίου, τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Μενάνδρου. Ἐξηγεῖ ἐπίσης ὅτι ἡ κατάταξις τῶν γνωμῶν συγκεντρωμένων κατὰ ἐννοίας, ἀκολουθεῖ τὴν σειρὰν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κειμένου, ἥτις ἦτο ἀλφαβητικὴ: ἀλήθεια (γνώμη 1), ἁμαρτήματα (4), ἀνάγκη (3), ἀρετὴ (14), βίος (11)... γάμος (11), γέλως (2), γῆρας (10), ...θάνατος (9), θεὸς (4), ἰατρός (2), νεότης (5), νόμοι (5), ξένος (12), ὄρκος (3), ὕγεια (2), ὑπερηφάνεια (2), ὕπνος (5), χρέος (2), ψεῦδος (3), ψόγος (3), ψυχὴ (1). Πλείσται γνῶμαι ἀναφέρονται εἰς τὴν παιδείαν (24), τὴν πανουργίαν (20), τὴν τύχην (15) βίον καὶ γάμον (ἀνὰ 11).

Τὸ κομψὸν χαρτόδετον τεῦχος τῆς παρούσης ἐκδόσεως εἰς τὴν Γερμανικὴν τῶν βαθυστοχάστων γνωμῶν τοῦ ὄχι ὀλιγώτερον τοῦ Εὐριπίδου ἀπὸ σκηνῆς φιλοσόφου Μενάνδρου μὲ τὰς 591 ἐκλεγείσας καὶ εὐστοχῶτατα μεταγλωττισθείσας παρεπιπόδεις διατυπώσεις μὲ τὴν λαμπρὰν ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου ἐκτύπωσιν καὶ τὰ κερμώτατα ἔγχρωμα σκιαγραφήματα ἀποτελεῖ ἕξοχον ἐκδοτικὴν προσφορὰν. Παρέχει εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὴν Γερμανικὴν εὐχάριστον πνευματικὴν ἀπασχόλησιν καὶ ἀνοίγει ὀρίζοντας στοχασμοὺ διὰ τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα ποὺ μᾶς πολλορκοῦν καθημερινῶς καὶ τὰς κοινωνικὰς σχέσεις, ἐνῶ συγχρόνως μᾶς θέλγει μὲ τὰ χαριέστατα καὶ μεστὰ λεπτῆς εἰρωνείας ἔγχρωμα σκίτσα τοῦ Rolf Münzer. Εἰς δὲ τοὺς διδασκομένους τὴν Γερμανικὴν νέους ἀποτελεῖ ἓνα θυσμᾶσιον βοηθητικὸν πέραν τῆς τέρψεως μέσον ἀναγνωρίσεως, ὑπὸ τὸ γερμανικὸν κείμενον, τῆς ἑλληνικῆς παροιμιώδους φράσεως.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ